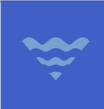

ANÀLISI DE LA REALITAT JUVENIL DE TORDERA

El Projecte
Premisses i límits de l'ARJ
El context socioeconòmic
Necessitats i problemàtiques detectades
Propostes d'actuació
Apèndix estadístic

Maig-Desembre 2004

CONSELL COMARCAL DEL MARESME	Serveis Personals Servei de Joventut	

El projecte

L'objectiu principal de l'estudi és el coneixement de les característiques, necessitats i demandes principals de la població jove per tal de dissenyar adequadament un Pla Local de Joventut.

L'estudi s'ha fet de maig a desembre del 2004, paral·lelament a nou municipis de la comarca, i amb el suport del Consell Comarcal del Maresme.

Metodològicament, s'ha treballat en base a estadístiques del Cens de Població i del Padró municipal de diversos anys elaborades per l'institut d'Estadística de Catalunya, l'INEM, l'Observatori del Mercat Laboral del Maresme.

I a nivell qualitatiu, s'han realitzat 29 grups de discussió de caràcter focal (en el total dels 9 municipis):

- . 19 grups de discussió amb joves: 97 joves
- . 10 grups de discussió amb professionals: 83 professionals

Les premisses de l'ARJ

1. Integralitat

La joventut és una etapa de la vida de configuració d'un horitzó de futur.

El projecte vital del i la jove està compost per múltiples esferes:

- . l'esfera professional (estudis i treball),
- . l'esfera afectiva (projecte familiar, amistats),
- . l'esfera de la identitat personal,
- . l'esfera de l'oci i la cultura (capital cultural, consum),
- . l'esfera dels hàbits de salut,
- . l'esfera comunitària (participació, associacionisme, relacions de veïnatge),

2. Co-responsabilitat

La política de joventut i els seus responsables haurien de vetllar, impulsar i co-responsabilitzar els agents del territori en l'objectiu d'aconseguir per als i les joves unes condicions i oportunitats igualitàries en la configuració del seu futur personal en totes i cadascuna d'aquestes esferes (perspectiva integral del PLJ).

3. Mancomunitat

L'ARJ vol posar l'accent en aquells aspectes compartits per la major part de les poblacions del Maresme:

- . gran part de les característiques, necessitats i problemàtiques dels joves són comunes a molts dels municipis de la comarca

. gran part de les dificultats internes dels ajuntaments són comunes a molts dels municipis de la comarca

I, per tant, convé compartir solucions i recursos de manera mancomunada, dialogant i pactant entre municipis.

4. Transformació

Aquesta Anàlisi de la Realitat Juvenil basada en les aportacions de joves i de professionals, ha de permetre distingir entre dues òptiques complementàries i necessàries per al disseny del Pla Local de Joventut:

- 1. Les demandes explícites d'alguns joves
- 2. Les necessitats implícites de tots els joves

Per això, l'ARJ parteix de la certesa que no tots els joves tenen un discurs elaborat, ni uns canals d'accés i de comunicació, ni tan sols una llista de demandes concretes, i que per tant, cal "escoltar" als joves d'una altra manera, cal observar, analitzar i interpretar des d'un coneixement, des d'unes hipòtesis de treball, i des d'una voluntat més transformadora que merament executora.

5. Diversitat

La població juvenil destinatària del Pla Local de Joventut és un compendi de realitats força diferents. Per tant les actuacions i programes del Pla han de fer explícit a quina realitat s'adrecen.

Els factors i condicionants més importants que diferencien els joves són:

- . l'edat: trobem dos grups principals, els de 12-18 anys i els de 18-30.
- . els factors socioeconòmics: en què trobem grups socials segmentats, amb comportaments i oportunitats diferents
- . el gènere: els homes i les dones
- . els orígens culturals (procedència o proximitat a altres cultures)
- . l'espai de referència (centre-perifèria municipi, regió metropolitana)

6. Sensibilitat amb els més vulnerables

Entre la joventut, existeixen una sèrie de perfils socials amb un altíssim nivell de vulnerabilitat, és a dir que tenen un risc elevat de marginació social. Els i les joves que estan en aquesta situació són grups minoritaris però amb un nivell alt de demanda als serveis públics d'assistència social:

- . els i les joves immigrants sense papers
- . els i les joves amb conductes de risc reincidents
- . els i les joves amb malalties mentals greus
- . els i les joves sense estudis ni capacitació professional

Les limitacions de l'ARJ

1. No és un procés participatiu

La metodologia utilitzada en el treball de camp, els grups de discussió, no substitueix, en cap cas, un procés de participació. Aquest podria formar part del disseny d'un Pla Local de Joventut, però requereix uns procediments formals i una metodologia específica i adequada a l'objectiu amb què es proposi.

2. No recull l'anàlisi interna

Per al diagnòstic complet del què ha de partir el disseny d'un Pla Local de Joventut, s'ha de comptar tant amb l'anàlisi dels factors externs (realitat juvenil) com amb l'anàlisi dels factors interns (propis de l'organisme que elabora el Pla Local de Joventut, en aquest cas, la Regidoria de Joventut).

L'ARJ, doncs, no s'ha dedicat a analitzar els factors interns, d'entre els quals:

- . la voluntat política i l'encàrrec político-social que la societat delega als representants polítics escollits
- . els recursos disponibles, no només amb què compta la Regidoria de Joventut sinó els recursos que es poden mobilitzar en el territori per afavorir el desenvolupament de la joventut (co-responsabilitat i treball en xarxa)

Un context socioeconòmic en transformació:

. **les transformacions en la configuració social del municipi**, que impliquen més pluralitat de perfils socials, més desigualtats, més densitat de població, i per tant més conflictivitat convivencial, més descohesió social i menys participació comunitària.

. **les transformacions en les relacions familiars i de veïnatge**, que afecten al procés de socialització dels nens/es, adolescents i joves, ampliant el nombre d'influències i referències que reben i per tant, augmenta la desorientació dels adolescents i dificulta la prevenció i detecció de conductes de risc.

. **les transformacions en el mercat de treball**, que comporten més precarietat laboral, més inestabilitat, més incertesa i per tant menys confiança en el futur i més indefinició dels projectes vitals dels i les joves.

Problemàtiques i necessitats detectades:

> Canvis en l'entorn educatiu dels nens i adolescents

En l'entorn educatiu i socialitzador dels nens/es i adolescents, es dilueix la influència de les figures de referència de major proximitat (pares, germans, tutors, veïns, monitors, educadors) i prenen rellevància altres agents socialitzadors (televisió, internet, etc.) allunyats de les inquietuds i necessitats del dia a dia de l'adolescent.

Els efectes:

L'absència de referents positius i propers afecta al jove en diversos aspectes cabdals en el seu procés de maduració:

- . els hàbits quotidians (seguiment d'hàbits saludables, horaris, consum)
- . l'acompanyament en la trajectòria personal (tries i decisions)
- . la comunicació familiar (convivència i "encontre" personal)
- . l'autoestima i les necessitats socio-afectives
- . la detecció de problemàtiques o angoixes incipients, etc.

Les causes:

Una multiplicitat de factors causants: la globalització del mercat de consum, la penetració domèstica de les noves tecnologies, les noves relacions familiars, la descohesió social i comunitària, l'auge de la privacitat i l'individualisme enfront la convivència i la proximitat veïnal, etc.

> Limitacions per a una autogestió del temps lliure juvenil

El temps lliure esdevé un espai propi, d'autogestió i d'autonomia molt important a la vida del jove. Dues mancances caracteritzen l'oferta d'activitats de temps lliure per a joves:

- la manca d'una oferta de lleure de proximitat
- el predomini del lleure de consum per sobre del lleure alternatiu

Com a **conseqüència de la manca d'espais i activitats de lleure al municipi** on viuen els joves, trobem dues tendències:

- . la presència de grups de joves al carrer (que, alguns cops, comporta conflictes entre veïns)
- . la mobilitat associada a l'oci, amb un elevat grau de risc d'accidents (consum d'alcohol + conducció vehicle)

Com a **conseqüència del predomini del lleure de consum** per sobre d'altres opcions més alternatives, trobem que:

- . es reforcen els valors de l'individualisme, l'evasió, l'hedonisme
- . no s'educa en la convivència, l'esperit crític, l'autonomia, l'acció col·lectiva

> **Conflictes de convivència en comunitats descohesionades**

El ràpid augment de la població i de la densitat demogràfica, i la nova configuració socio-urbanística del municipi, en la que coexisteixen urbanitzacions i zones residencials-dormitori força segmentades i poc connectades entre elles, dificulten enormement la construcció d'una comunitat cohesionada, en la que han aparegut noves necessitats de mediació, dificultats d'integració i d'interacció entre veïns, rebutjos i conflictes de convivència.

A nivell de joves, també s'hi observa aquest distanciament entre grups, que obeeix més a qüestions d'identitat, a com s'ha anat configurant el poble, a l'individualisme imperant, a la manca del sentit de comunitat, que no pas a conflictes explícits ni baralles.

L'institut i la Festa major són els dos únics espais possibles de construcció d'una interrelació entre joves de perfils socials diferents.

L'estigma de la joventut i la incomprensió intergeneracional també influeixen a refredar les relacions i la convivència.

> **Poca participació i baix sentiment de pertinença al poble**

Més enllà de la voluntat personal, la no participació dels joves en els projectes del poble i en les associacions s'explica per diversos factors que afecten la seva socialització i la seva identitat:

- . socialització: viure i conèixer la participació des de la infància
- . sentiment de pertinença a un poble: inexistent als "barris-dormitori"
- . individualisme: l'esfera individual, més rellevant que la col·lectiva
- . necessitat d'evasió: sentir-se sobrepasat pels conflictes globals
- . manca convivència: no es comparteixen els problemes ni la recerca de solucions

> **Els joves participatius són molt actius**

Pel què fa als col·lectius de joves que participen, s'assenyalen un seguit de característiques i de reptes a superar:

- . són poca gent però molt activa (mateixos joves en els diferents espais de participació)
- . joves inquiets i interessats en el desenvolupament del seu poble (opinió política manifestada obertament)
- . diversitat en el grau de participació (organitzadors, col·laboradors, espectadors)
- . no gaire pluralitat de perfils socioculturals entre els que participen més activament
- . món força parcialitzat (dispersió d'interessos i estils)
- . diversitat en les formes organitzatives (associació, assemblea, autogestió, etc.)

> Obstacles a superar en les relacions ajuntament - joves

Les relacions entre l'ajuntament i els joves han de superar una sèrie d'obstacles i problemàtiques:

- . les actuacions de l'ajuntament que o bé no arriben, o bé no són acollides per tots els perfils de joves que resideixen al municipi
- . el ritme i la lògica interna de l'ajuntament xoca, en alguns moments, amb la dinàmica dels grups de joves
- . existeix una certa desconfiança mútua que impedeix, molt sovint, el diàleg i la co-responsabilitat
- . dins l'ajuntament, la gestió es menja els esforços de dinamització dels joves

> Els hàbits de salut amb risc

Es detecten una sèrie de problemàtiques entorn de la salut dels joves davant les quals caldrien més actuacions i més recursos de prevenció i, sobretot, més atenció en l'adquisició d'hàbits saludables: alimentació sana i equilibrada, fer esport i altres activitats de lleure saludables, detectar les conductes de risc quan encara es poden reorientar.

Les problemàtiques més serioses són: el consum de drogues, els embarassos no desitjats, les malalties de transmissió sexual, els accidents de cotxe, els trastorns alimentaris.

Algunes de les conductes de risc (que poden portar a seriosos problemes de salut) estan lligades, en l'imaginari de molts adolescents i joves, al fer-se gran, al passar-s'ho bé, al sentir-se integrat en un grup, i sobretot a un tipus d'oci molt arrelat al consum, etc.

> Preparar-se per a accedir al mercat de treball

Més enllà de les transformacions econòmiques, la desregularització del mercat de treball, els canvis en les empreses, etc., hi ha una sèrie d'aspectes del procés de preparació del jove per a accedir al mercat laboral que caldria millorar:

- la formació universitària ha esdevingut massa generalista i allunyada de les necessitats del mercat laboral
- la descoordinació de la formació ocupacional i la formació professional
- la desorientació dels joves alhora de triar i confeccionar el seu propi itinerari professional
- els perjudicis que comporta per a alguns joves l'opció de deixar els estudis

- les dificultats d'inserció laboral de certs col·lectius: dones amb fills petits, immigrants sense papers, joves amb problemes psicològics i joves amb discapacitats.

> La inserció laboral: una carrera d'obstacles

La iniciació o inserció dels joves al món del treball és viscuda des d'una perspectiva més subjectiva que no col·lectiva, i ocupa diferents graus d'importància en la vida del jove segons la seva edat i les seves circumstàncies.

El jove amb estudis universitaris, recent acabats o en curs, percep dos moments en la seva futura trajectòria laboral:

- Un primer moment d'inestabilitat, de precarietat, de combinació de feines parcials i temporals, que assumeix com a una etapa necessària per a l'acumulació d'experiències, de contactes, i en que troba un ampli espai del mercat laboral que s'hi adiu.

- I un segon moment de major estabilitat, on espera aconseguir una feina a temps complet, amb un contracte estable, relacionada amb els seus estudis, i que li permeti poder dur a terme els seus projectes personals (habitatge, parella, oci, etc.). En aquest segon moment, el jove hi veu un accés restringit, amb molts obstacles i amb moltes exigències per part de les empreses.

> La necessitat d'un habitatge independent

De totes les dimensions que formen part de l'emancipació del jove, l'habitatge esdevé un tema central.

El context econòmic, d'encariment de l'habitatge, d'especulació amb el preu del sòl, d'escassa oferta de lloguer assequible, de precarietat laboral i l'allargament del període d'estudis, han retardat enormement l'emancipació i l'accés a un habitatge independent per part del jove.

Una part dels joves avancen l'inici del procés emancipatori accedint a "pisos de pas" (compartits), però una gran majoria s'esperen a accedir a un habitatge més definitiu lligat a un projecte de parella, tot allargant el temps de convivència a la llar d'origen.

Les propostes d'actuació

Ha sorgit dels grups de discussió una sèrie de propostes d'actuació que poden ajudar a dissenyar el Pla Local de Joventut.

Les propostes estan organitzades en sis eixos:

- > Prevenció del risc
- > Formació i preparació personal per al món laboral
- > Accés a l'habitatge
- > Millora dels serveis adreçats a joves
- > Apropament ajuntament-joves
- > Autogestió d'un local jove.
- > Convivència i participació.

Prevenció del risc

- Escola de pares dins els IES;
- Preparar els futurs docents amb eines de prevenció;
- Consulta de salut jove dins dels IES,
- Suport i recursos per a facilitar la tasca educativa dels pares (conciliació temps laboral-familiar).
- Lluita contra l'absentisme escolar;
- Foment pràctica de l'esport (dinamitzar més les instal·lacions esportives existents, promoure els esports d'equip, arribar a nous públics)
- Obrir els equipaments en horari nocturn i de cap de setmana
- Fomentar el lleure alternatiu, creatiu, autogestionat, crític i l'associacionisme
- Co-responsabilitzar tota la comunitat (Projecte Educatiu de Ciutat)
- Integrar hàbits de salut en el currículum escolar.
- Prioritzar la prevenció de riscos urgent en : consum drogues i addiccions diverses, problemes de salut mental, accidents viaris, delinqüència i gamberrisme.
- Tallers de reducció de danys (consum drogues)
- Reclamar que inversió en fàrmacs es reorienti cap a prevenció i educació del comportament.
- Informació sobre recursos de salut jove.
- Grups d'autoajuda i teràpies de grup.
- Mesures reparadores de danys causats pel gamberrisme (més que no pas càstigs i multes).

Formació i preparació personal per al món laboral

- Orientació acadèmica i de la formació: intercanvis d'experiències, o taules rodones d'experiències de joves amb diferents tipus d'estudis, xerrades amb professorat, empresaris o sindicats, assessorar i informar sobre les vies de formació alternatives.
- Orientació professional: a l'hora d'ajudar el jove a pensar estratègies per a la seva trajectòria professional, a elaborar uns objectius professionals i a motivar-se per al treball.
- Assessorament laboral: contractació, drets laborals, sindicalisme, vies d'inserció, com buscar feina, ajuts a l'autoempresa, etc.
- Implicar els empresaris de la zona a la orientació dels joves.

- Promocionar la formació en els oficis: ampliar en recursos i alumnat la formació de treballadors manuals qualificats.
- Potenciar el diàleg entre el món laboral i l'educatiu i adequar l'oferta formativa a la demanda del mercat de treball.

Accés a l'habitatge

- Intervenció de les administracions públiques en el mercat de l'habitatge.
- Promocionar el lloguer: borsa d'habitatge de lloguer, mediació propietaris-llogaters
- Rehabilitació d'habitatges buits i vells del centre dels municipis.
- Promocionar l'habitatge social (protegit)

Millora dels serveis i polítiques per a joves

- Cooperació i coordinació entre serveis públics i privats (salut, educació, ocupació, urbanisme, etc.),
- Treballar transversalment amb altres àrees de l'ajuntament: serveis socials, ocupació, policia local, ensenyament, serveis sanitaris. (I, sobretot, convèncer el propi equip de govern municipal -i, a l'oposició, si pot ser- de la importància de les polítiques de joventut)
- Mancomunar per sumar recursos amb altres territoris.
- Mantenir una visió global en quant als problemes que afecten als joves: no quedar absorbits pels problemes més visibles i incòmodes, de comportament o gamberrisme.
- No tancar-se amb els joves participatius i el seu món d'inquietuds, intentar fer l'esforça d'arribar a altres perfils de joves.
- No quedar-se simplement amb la reivindicació de recursos (sí que calen més recursos), però encara es pot fer molt per optimitzar els existents.
- peració entre agents socials del territori: treballar coordinadament i en xarxa amb altres serveis existents al municipi, siguin privats, siguin d'altres administracions públiques.
- Dinamització comarcal dels Punts d'informació juvenils: repartir-se el treball per temes (salut, habitatge, formació, cultura, viatges, associacions) i intercanviar la informació obtinguda i els recursos localitzats.
- Treballar amb una 'comissió d'experts' en joventut: orienten el Pla local de joventut, avaluen el treball realitzat, detecten problemes des de diferents àmbits, n'analitzen les causes, actualitzen periòdicament l'anàlisi de la realitat juvenil.
- Treballar amb una estratègia de futur clara i pactada (Pla Local de Joventut)

Apropament ajuntament-joves

- Incloure les figures de professionals de proximitat als joves: educadors de carrer, dinamitzadors, que facin una tasca d'acostament als joves, no quedar-se tan sols amb oficines de gestió.
- Escoltar els joves: sobre el terreny, tenint present les diferències entre joves i els seus discursos, demandes i necessitats.
- Flexibilitzar els horaris dels serveis: horaris nocturns, de caps de setmana, de tardes

- Flexibilitzar els projectes: no oferint un projecte tancat sinó oferint diàleg i intenció de negociar i pactar, buscar nexes amb els diferents perfils de joves, plantejar relacions de confiança i escolta.
- Autogestió dels Punts d'informació juvenils, per part de grups de joves.

L'autogestió d'un local jove

La demanda-proposta (sorgida dels joves més actius) es concreta en:

- . tenir un espai propi dels joves, i no compartit amb altres segments de la població, que no sigui un centre cívic obert a tothom, sinó que sigui un lloc 'especialment' per als joves;
- . que no estigui gestionat fredament, sinó que estigui dinamitzat pels mateixos joves;
- . que estigui disponible en horaris amplis;
- . que puguin decidir sobre com decorar-lo, sobre com gestionar l'espai i els recursos;
- . que decideixin els propis joves quines activitats i projectes organitzar;
- . que hi hagi un educador-mediador per impulsar la participació i orientar en l'organització de projectes nous;
- . que els joves paguin una quota (simbòlica) per responsabilitzar-se i per cobrir algunes despeses de les activitats;
- . que l'objectiu prioritari sigui establir dinàmiques alternatives a l'oci comercial;
- . que no caigui en dinàmiques endogàmiques;
- . que s'hi integrin tant associacions com grups no formals a dins del local;
- . que es compleixi una normativa pactada prèviament, no imposada;
- . que sigui un funcionament assembleari;
- . que no es converteixi en una mera oficina de gestió de projectes, sinó en un espai de convivència i intercanvi.

Convivència i participació

- Impulsar la cohesió del territori: diàleg i pactes de convivència.
- Facilitar l'obtenció de recursos a les idees i iniciatives que sorgeixen (viver de projectes).
- Evitar que desapareguin els casals, grups d'esplai i d'escoltes, temps lliure educatiu.
- Enfortir les relacions entre ciutadans, escoltar les demandes que fan els diferents col·lectius. Fins i tot provocar que formulin demandes.
- Participació plural a les associacions, com per exemple adequar els horaris de les reunions perquè puguin participar les mares.
- Iniciatives intergeneracionals.
- Orientació i assessorament tècnic en l'organització d'activitats i a l'hora de crear noves associacions.
- Divulgar valors de convivència, a través de centres d'oci educatiu, d'activitats de lleure, d'activitats d'intercanvi, etc.

Apèndix: La població jove de Tordera en dades

